

KİÇİK QAFQAZIN SOYÜDLÜ FİLİZ SAHƏSİNDƏ QIZIL FİLİZLƏŞMƏSİNİN PERSPEKTİVLİYİ

Z.M.Məmmədov

*Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi
AZ1073, Bakı, B.Ağayev küç., 100A
alunit@box.az*

Soyüdlü filiz sahəsində qızıl saxlayan zonalar şimal-qərb istiqamətli çatlarda, hidrotermal-metasomatik dəyişmiş qabbro və serpentinitlərin endo- və ekzo təmaslarında yerləşməklə, cənub-şərq istiqamətində daha cavan, meridianayaxın eninə strukturlarla kəsilib, dərinə salınmışdır. Bununla əlaqədar Soyüdlü filizləşmə sahəsində iki qalxmış (Qərbi Günəşli, Dəmirçidamı) və bir batmış (Şərqi Günəşli) blok müəyyən edilmişdir. Qızıl filizləşməsi üçün perspektivli sahələr qalxmış bloklardan daxilində yerləşir və burada qızılın aşkar olunan miqdarı olduqca böyük intervalda (0,6-22,6 q/t) dəyişir. Şərqi Günəşli sahəsində isə tək-tək təsadüfi hallar nəzərə alınmasa, demək olar ki, qızıl müəyyən edilməmişdir. Bütün bunlar belə qənaətə gəlməyə imkan verir ki, Qərbi Günəşli və Dəmirçidamı təzahürləri qızıl filizləşməsi üçün kifayət qədər yüksək perspektivə malikdir.

Qızıla olan tələbatın kəskin artması qızıl saxlayan ərazilərin qiymətləndirilməsini tələb edir. Bu mənada Zod qızıl yatağının cənub-şərq cinahında Soyüdlüçay-Qonurçay arası yerləşən Soyüdlü filiz sahəsi mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Tərtərçay, o cümlədən də Soyüdlüçay hövzəsində qızılın olması qədimlərdən məlum idi. XVIII əsrdə yaşayan Yaqub Xanovi X əsrin ərəb tarixçisi Abn-Dülafe istinad edərək yazmışdır ki, Azərbaycan dağları qızıl, civə, qurğuşun, gümüş, mərgümüş və mis ilə zəngindir. Bunu arxeoloji qazıntılar nəticəsində 3200-3300 il bundan əvvəl Cənubi Qafqaz, Yaxın və Orta Şərq ərazilərində Zod yatağının qızılından hazırlanmış çoxlu miqdarda qızıl əşyaların aşkar edilməsi sübut edir. M.M. Maksimovun (1973) verdiyi məlumatlara görə, mis və dəmir dövrlərinin başlanğıcında Zaqafqaziya böyük metallurgiya mərkəzi olmuşdur. Müəllif tərəfindən Zod qızıl yatağının cənub-şərq cinahında aparılan geoloji işlər prosesində aşkar edilən qədim dağ qazıma-ları və əmək alətləri (kirkirə, külüng, həvəng-dəstə) bir daha sübut edir ki, həqiqətən, əcdadlarımız hələ 3-4 min il bundan əvvəl bu ərazilərdən qızıl çıxarmışlar. Sonralar qızıl mədəni yadelli qəsbkarların əlinə keçməsin deyərək, qazma işləri dayandırılmış və mədən çox diqqətlə gizlədilmişdir. Lakin 1960-ci illərdən Ermənistan tərəfindən qeyri-qanuni istismar edilən Azərbaycana məxsus Zod qızıl yatağının cənub-şərq cinahında (Soyüdlü filiz sahəsində) sənaye miqyaslı qızıl filizləşməsi aşkar edilməmişdir. Müəllif məqalə-

də bunun səbəblərini aydınlaşdırmağı və gələcək geoloji-kəşfiyyat işlərinin əsas istiqamətlərini müəyyənləşdirməyi qarşısına məqsəd qoymuşdur.

Bir çox tədqiqatçılara görə, Azərbaycan Respublikasının Kəlbəcər rayonunda yerləşən bu ərazinin əsas struktur elementi Göyçə-Həkərə struktur-formasiya zonasının cənub hissəsindəki yerləşən Sarıbəbə sinklinorisidir. Mərkəzi hissədə bir qədər sönən bu sinklinori çox mürəkkəb quruluşa malikdir. Onun quruluşunda ofiolit kompleksi süxurlarından təşkil olunmuş tektonik strukturlar iştirak edir. Bununla əlaqədar olaraq, Sarıbəbə zolağında və o cümlədən tədqiqat aparılmış ərazidə geniş yayılmış qırıqlar (Çiçəkli-Qonur sinklinalı, Almalı-Göydərə antiklinalı və Kəlbəcər depressiyası) qeyd olunur. Ərazinin əsas struktur elementi olan Almalı-Göydərə antiklinalının quruluşunda alb, senoman, santon, eosən və az miqdarda kampan-maastrixt çöküntüləri iştirak edir. Antiklinal təgənin eni tədqiq olunan ərazinin cənub-şərq hissəsində 6-7 km, şimal-qərb hissəsində isə 3-4 km-dir. Bu hissədə antiklinal təgənin ensizləşməsi və batması onun cənub-şərq qanadının eosən çöküntüləri ilə örtülməsi ilə əlaqədardır. Strukturu təşkil edən təbəşir çöküntüləri müxtəlif tərkibli intruzivlərlə yarılib.

1976-1993-cü illərdə müəllif tərəfindən aparılan 1:5000 miqyaslı alətli planalma işləri nəticəsində, adətən, hidrotermal-metasomatik süxurlarla müşayiət olunan, eninə strukturlar (bloklar) müəyyən edilmiş və ərazinin geoloji quruluşu əsaslı surətdə dəqiqləşdirilmişdir.

Ümumiyyətlə, Söyüdlüçay və Qonurçay hövzələrinin və onlara bitişik ərazilərin geoloji quruluşu Tərtər çayının yuxarı hissəsi üçün səciyyəvi olan geoloji quruluşla, demək olar ki, eynidir. Fərq yalnız süxurların fasial dəyişməsində, intruziv və effuziv maqmatizmin intensivliyindədir. Burada, əsasən, bəzi yerlərdə kontinental mənşəli dördüncü dövr çöküntüləri ilə örtülmüş alb, senoman, santon və orta eosən mərtəbələrinin çöküntüləri iştirak edir. Litoloji cəhətdən alb mərtəbəsinin çöküntüləri qumdaşlarından, gilli əhəngdaşlarından və onlarla növbələşən qara, silisiləşmiş gillərdən, senoman çöküntüləri ortadənəli sıx, boz qumdaşlarından, qəlpəvari qırmızımtıl argillitlərdən, əhəngli qumdaşlarından, qravellitlərdən, silisiumlu əhəngdaşlarından və konqlomeratlardan ibarətdir. Orta eosən çöküntüləri ərazinin cənub və cənub-şərq hissələrində qeydə alınır və tərkibcə nummulitli əhəngdaşlarından, argillitlərdən (alt horizont), qumdaşlarından, tuflardan, tufqravellitlərindən (üst horizont) ibarətdir. Buynuz daşlarından, plagioklazlı və piroksenli andezitlərdən, andezit-dasitlərdən, rioit-dasitlərdən və onların tuflarından ibarət olan miosen və pliosen çöküntüləri ərazidə və xüsusən də ona bitişik sahələrdə geniş yayılmışdır. V.İ. Smirnov (1968), V.N. Kotlyar (1984) və M.M. Konstantinovun (1984) tədqiqatlarına görə, ümumiyyətlə, qızıl yataqlarının formalaşmasında vulkanik süxurların böyük rolu olmuşdur. Bu mənada, dünyanın bir çox regionlarında olduğu kimi, Kiçik Qafqazda da qızıl filizləşməsi batmış bloklarda vulkanizmin və maqmatizmin intensivliyi ilə müəyyənləşir. Ərazinin mühüm əhəmiyyət kəsb edən xüsusiyyətlərindən biri də burada filizləşmədə mühüm rol oynayan çoxlu sayda eninə və uzununa strukturların olmasıdır. M.M. Konstantinova (1984) görə, qızıl filizləşməsində Zod qızıl yatağından, o cümlədən də sözü gedən ərazidən keçən, eni 20 km olan Zəngəzur regional qırılma zonasının böyük rolu olmuşdur. Bu mənada rayonun geoloji quruluşunda və metallogeniyasında mühüm rol oynayan müxtəlif tərkibli vulkanik süxurların iştirak etməsi onun perspektivliyini daha da artırır. Söyüdlü sahəsində baş verən vulkanik proseslər, Göyçə-Hökərə tektono-maqmatik zonasının meydana gəlməsi, onun erkən alb və ondan sonrakı inkişaf mərhələsi ilə əlaqədardır. Erkən alb intruziv əmələgəlmələri ərazidə geniş yayılmış ultraəsasi süxurlardan ibarətdir. Axırıncılar, əsa-

sən, Söyüdlüçayın sağ və sol yamacları boyu, Altunsu ilə Zod qızıl filizi yatağı arasındakı ərazidə (Qərbi Günəşli), Qonur və Söyüdlü çaylarının su ayrıcılarında yayılmışdır. Bir sıra sahələrdə (Qərbi Günəşli və Dəmirçidamı) filiz zonaları serpentinitləri kəsir. Belə sahələrdə qeyd edilən zonaların qalınlığı nəzərə cəpəcaq dərəcədə azalır. Əsasi süxurlar qabbroidlərdən, qabbro-noritlərdən, qabbro-amfibolitlərdən və başqa bir-biri ilə fasial keçid təşkil edən süxurlardan ibarətdir. Axırıncılar hər yerdə kiçik qalınlığa malik olan və zəif sulfid minerallaşması ilə müşayiət olunan kvarts və kvarts-karbonat damarları ilə kəsilirlər. Qabbroidlərdən əlavə, ərazidə serpentinitlərin daxilində diferensasiyaya məruz qalmış qabbro kütlələrinə də rast gəlinir. Belə qabbroidlər əsas qabbro süxurlarından iri dənəvər quruluşa malik olmaları və köklərinin olmaması ilə fərqlənir. Sonuncular, əsasən, Söyüdlüçay və Qonurçayın su ayrıcılarında və Altun sahəsində geniş yayılmışdır.

Ortatərkibli intruzivlər ərazidə çox az yayılmışdır və əsasən dioritlərdən, siyenit-dioritlərdən və s. ibarətdir. Onların ətraf süxurlarda əhəmiyyətli dərəcədə roqovikləşmə, şistləşmə və kvartlaşma ilə ifadə edilən təmas təsirləri qeyd edilir. Bir çox yerlərdə onlar saysız-hesabsız şimal-qərb və en dairəsinə yaxın istiqamətli kvarts damar və damarcıqları ilə kəsilirlər. Oligosen yaşlı bu intruzivlərin daxilində və xüsusən də mərkəzi hissələrində xloritləşməyə, epidotlaşmaya, kaolinləşməyə və digər dəyişikliklərə rast gəlinir. Bütün bu deyilənlərdən əlavə, Söyüdlüçay qızıl filizi sahəsində listvenitlər və listvenitləşmiş süxurlar geniş yayılmışdır.

Zod qızıl yatağının cənub-şərq cinahının və ona qonşu sahələrin qızılılığı T.N. Nəsimov (1961), K.S. Əliyev və D.N. Abdullayev (1976), Z.M. Məmmədov, K.S. Əliyev (1980) və Z.M. Məmmədov (1994) tərəfindən öyrənilmişdir. Aparılan tədqiqatlar nəticəsində I, II Söyüdlü, Şərqi Günəşli (Palıdlı, Qılınclı), I, II, III Qonur, Dəmirçidamı və s. qızıl təzahürləri aşkar edildi və geoloji-kəşfiyyat işləri əsasən bu sahələrə yönəldildi. Ərazinin geoloji xəritəsinin tərtib edilməsi nəticəsində müəyyən edildi ki, aparılan geoloji-kəşfiyyat işləri məqsədyönlü olmamışdır. Belə ki, Dəmirçidamı qızıl təzahürü istisna edilməklə, digərlərində aparılan geoloji-kəşfiyyat işlərindən alınan nəticələr qeyri-qənaətbəxş olmuşdur. Lakin 1976-1979-cu illərdə Z.M.Məmmədov

mədov və K.S. Əliyev tərəfindən Qərbi Günəşli perspektivli qızıl təzahürünün aşkar edilməsi bu ərazidə sənaye əhəmiyyətli qızıl filizləşməsinin tapılmasının mümkünliyünü gündəmə gətirdi: belə ki, 14 saylı kəşfiyyat quyusu və 3 saylı mağara ilə açılan zonada müvafiq olaraq 1,8-5,2 q/t və 3.0.-11.0 q/t miqdarında qızıl aşkar edildi. Elə həmin vaxt kəşfiyyat quyuları rayonunda geofiziklər şimal-qərb istiqamətli, uzunluğu 600-700 m, eni 150 m olan örtülü sulfid minerallaşması cismi aşkar etdilər. Geofiziklərin bu kəşfi təzahürün yüksək perspektivə malik olmasını bir daha təsdiq etdi. Beləliklə, geoloji və geofiziki tədqiqatlar nəticəsində bir daha təsdiq edildi ki, qızılsaxlayan zonalar, əsasən, en dairəsinə yaxın (ş.q., c.ş.) istiqamətli çatlara uyğunlaşmışlar və onlar, bir qayda olaraq, qabbro və ultraəsasli massivlərin endo- və ekzotəmaslarında və həmçinin onların başqa süxurlarla olan təmaslarında yerləşirlər. Elə həmin illərdə Dəmirçidamı qızıl təzahürü ərazisində qazılan kəşfiyyat quyularından götürülən sınaqlarda 0.7-3.2 q/t qızıl aşkar edilmişdir.

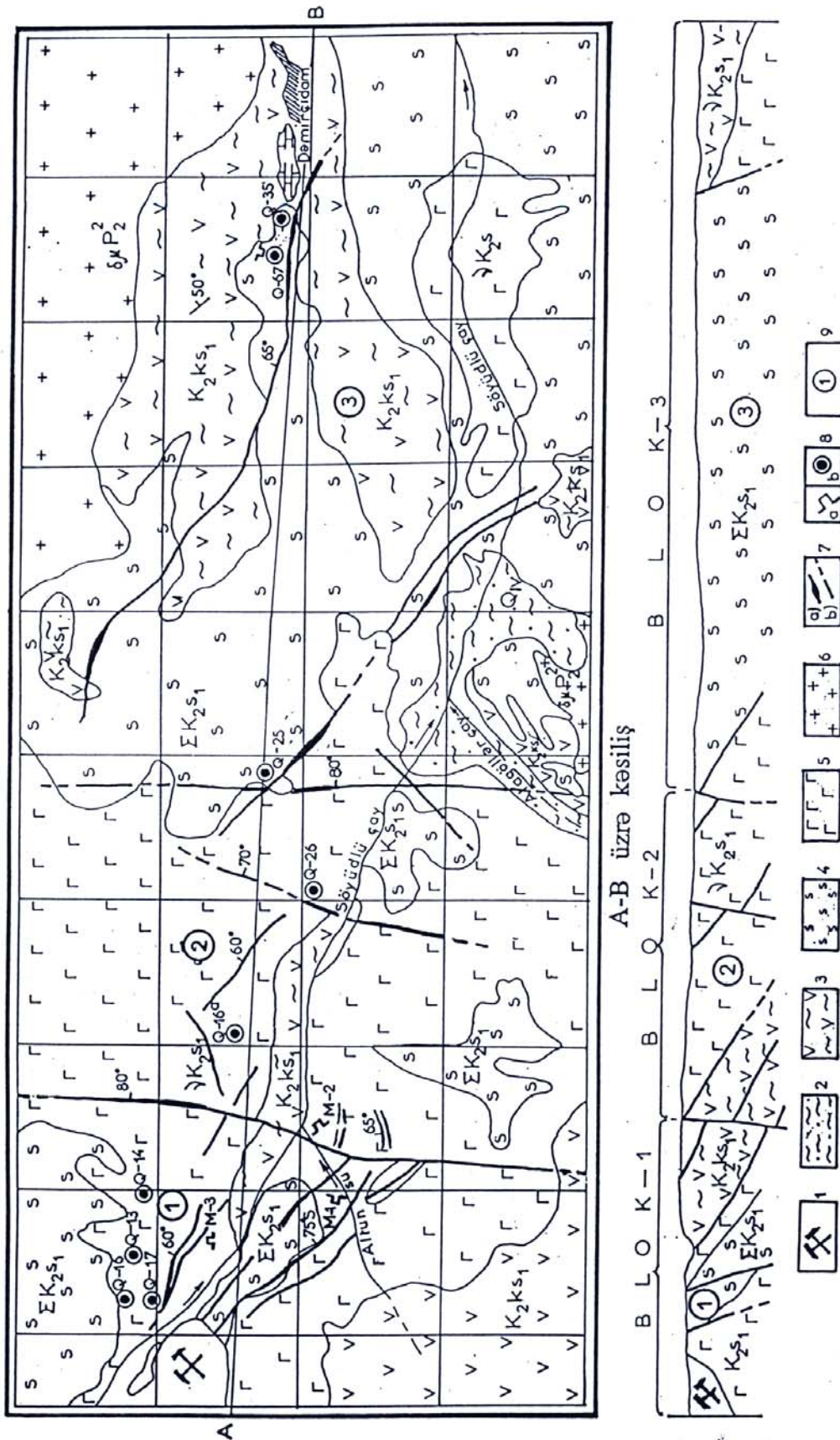
Qərbi Günəşli və Dəmirçidamı qızıl təzahürləri sahələrində aparılan geoloji-kəşfiyyat işlərinin nəticələrinin qənaətbəxş, Şərqi Günəşli qızıl təzahürü sahəsində isə qeyri-qənaətbəxş olmasının səbəbini, bizcə, bütövlükdə Zod qızıl yatağının cənub-şərq cinahının tektonik quruluşunda axtarmaq lazımdır. Sxematik geoloji xəritədən və kəsilişdən (bax şəkl.) göründüyü kimi, bunun əsas səbəbi cənub-şərq istiqamətində uzanan Zod yatağı zonalarının, ərazidə geniş yayılan meridiaana yaxın istiqamətli eninə (cavan) strukturlar vasitəsilə kəsilməsi və aşağı salınma-

sıdır. Məhz bu səbəbdən tədqiq olunan ərazidə üç blokvari struktur qeydə alınır: blok I - 1 və 3 saylı mağaraların və 13, 14, 16, 17 saylı quyuların yerləşdiyi, yüksək perspektivli Qərbi Günəşli qızıl təzahürünün ərazisini; blok II - 2 saylı mağara və 16, 25, 26 saylı quyuların yerləşdiyi, Altunsu, Palıdlısu və Alagöllər çayı arasında yerləşən Şərqi Günəşli qızıl təzahürü ərazisini və nəhayət, blok III - II blokdan şərqdə, Alagöllərçayla Dəmirçidamı kəndi arasında yerləşən geniş ərazini əhatə edir. I və III blok qalxmış, II blok isə batan blok kimi nəzərdən keçirilir. Yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi, məhz bu səbəbdən 1950-1970-ci illərdə Altunsu, Palıdlısu, Qılınclı və Alagöllərçay arasındakı Şərqi Günəşli adlanan geniş ərazidə qazılan çoxsaylı kəşfiyyat quyularından, mağaralardan və yerüstü dağ qazımalarından götürülən minlərlə şırım sınaqlarında, təsadüfi halları nəzərə almasaq, qızıl aşkar edilməmişdir (cədvəl). Fikrimizcə, Şərqi Günəşli (blok II) qızıl filizi təzahürü ərazisində sənaye əhəmiyyətli qızıl filizləşməsi aşkar etmək üçün 500-600 m dərinliyində kəşfiyyat quyuları qazmaq lazımdır.

Beləliklə, yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi, ərazinin qalxan (I, III) bloklarına daxil olan sahələrində (Qərbi Günəşli, Dəmirçidamı) qızıl filizləşməsinə rast gəlik, batmış blokuna (Şərqi Günəşli) daxil olan sahələrində isə rast gəlmirik (cədvəl). Bütün yuxarıda deyilənlərdən belə qənaətə qəlmək olar ki, Zod qızıl yatağının cənub-şərq cinahına bitişik olan Söyüdlü sahəsində qızıl filizləşməsi üçün iki perspektivli ərazi, Qərbi Günəşli və Dəmirçidamı, ayırmaq mümkündür.

Söyüdlü filiz sahəsinin hidrotermal dəyişmiş zonalarında qızılın bloklar üzrə miqdarı

Bloklar	I blok -Qərbi Günəşli	II blok- Şərqi Günəşli	III blok- Dəmirçidamı
Ətraf süxurlar	qabbrolar, serpentinitlər, vulkanik çökmə süxurlar	qabbrolar, serpentinitlər, vulkanik çökmə süxurlar	serpentinitlər, vulkanik çökmə süxurlar
Au q/t	1.2-11	yoxdur	0.6-22.6
minerallaşma	pirit, xalkopirit, dəmirləşmə	zəif piritləşmə	dəmirləşmə, limonitləşmə

Söyüdlü filiz sahəsinin sxematik geoloji xəritəsi

1. Zərd qızıl yatağı; 2. Elüvial-delüvial çöküntülər; 3. Gil şistləri, diabazlar; 4. Serpentinləşmiş peridotitlər; 5. Qabro; 6. Diorit porfiritləri; 7. a) Qızıl saxlayan hidrotermal-metasomatik dəyişilmiş zonalar, b) Tektonik qırılmalar; 8. a) Mağaralar, b) Quyular; 9. Tektonik bloklar və onların nömrələri: 1 - Qərbi Günəşli; 2 - Şərqi Günəşli; 3 - Dəmirçidamı.

Qərbi Günəşli filizləşmə sahəsi Söyüdlü çayın yuxarı axımının sol və sağ sahilində yerləşir. O, şimaldan Söyüdlü və Qonur çaylarının suayırıcı, cənubdan Altunsu, qərbdən Ermənistan, şərqdən isə Şərqi Günəşli filiz sahəsi ilə sərhədlənir (bax şəkl.). Sahənin geoloji quruluşunda qabbroidlər, serpentinitlər, konyak-santon yaşlı vulkanik-çökmə və bəzən normal çökmə süxurlar iştirak edir. Vulkanik mənşəli süxurlar, əsasən, doleritlərdən və onların tuflarından, lava brekçiyalardan, nadir hallarda isə tuflu qumdaşlarından ibarətdir. Bütün bu süxurlar Almalı-Göydərə antiklinalının şimal-qərb cinahında toplanmışdır və onun tağ hissəsi əsasi və ultraəsasi intruzivlərlə mürəkkəbləşib. Qərbi Günəşli sahəsinin geoloji quruluşu həmçinin çoxlu miqdarda şimal-qərb istiqamətli çat pozulmaları ilə mürəkkəbləşib. Bu çat pozulmaları əksər hallarda kifayət qədər qalınlığa və uzunluğa malik olan hidrotermal-metasomatik dəyişilmiş, kvarslaşmış, brekçiyalaşmış süxurlarla müşayiət edilir. Filiz sahəsinin böyük hissəsi, əsasən, şimal-qərb istiqamətinə səmtləşən əsasi (qabbro) tərkibli massivdən təşkil olunmuşdur. Bu massiv şimal, şimal-şərqdə serpentinitlərlə, cənub, cənub-şərqdə isə santon yaşlı vulkanik-çökmə, bəzən isə serpentinitlərlə sərhədlənir. Massivin şimal, şimal-şərq təması böyük bir məsafədə eni 5-20 m olan hidrotermal dəyişilmiş və listvenitləşmiş süxurlarla müşayiət edilir. Bu zaman cənub-şərq cinahı II Söyüdlü zonasına keçir. Zona müəyyən fasilələrlə cənub-şərq istiqamətində uzanır və dik bucaq altında (70-75°) şimal-şərqə yatır. Zona boyu zəif pirit və xalkopirit minerallaşması qeyd edilir və o, 13 və 14 saylı kəşfiyyat quyuları rayonunda pazlaşır (bax şəkl.). Qərbi Günəşli qabbroid massivin cənub təmasına yaxın, şimal, şimal-qərb (en dairəsinə yaxın) istiqamətində uzanan, 1,5 m qalınlığa malik olan yeni hidrotermal dəyişilmiş və zəif minerallaşmış zona müəyyən edilmişdir. Yer səthində müəyyən fasilələrlə 350-400 m izlənən bu zona indi Ermənistan tərəfindən istismar edilən qızıllı zonalardan birinin cənub-şərqə davamıdır. 1976-1979-cu illərdə aparılan geoloji-kəşfiyyat işləri nəticəsində başlanğıcını Zod qızıl yatağından götürən və cənub-şərq istiqamətində tez-tez pazlaşan, müəyyən fasilədən sonra isə yenidən yer səthinə çıxan bir çox belə zona aşkar edilmişdir. Maraqlıdır ki, bu zonaların pazlaşdığı yerlərdə meridia- na yaxın istiqamətli zonalarla cənub-şərq istiqamətli zonalar kəsilir və dərinə salınır. Yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi, cənub-şərq istiqamətli zo-

naların pazlaşması (sönməsi) və müəyyən fasilələrdən sonra yenidən aşkarlanması, çox güman ki, Almalı-Göydərə antiklinalı tağının həmin istiqamətdə qalxıb-enməsi ilə də bağlıdır. Ərazidə dörd kəşfiyyat quyusu, iki mağara və çoxlu miqdarda yerüstü dağ işləri aparılmışdır. Xəndək və şurflardan götürülən sınaqlarda 1,4-3,1 q/t qızıl aşkar edilmişdir. Quyularda aparılan sınaqlarda isə 1,8-5,2 q/t qızıl aşkarlanmışdır. 14 saylı axtarış quyusunun 129-141,3 m intervalında aşkar edilən zonanı 3 saylı mağara 96-112 m-də kəsmişdir. Kifayət qədər kvarslaşmış, kaolinləşmiş, brekçiyalaşmış və qismən minerallaşmış qabbrolardan ibarət olan bu zona 70-75° bucaq altında şimal-şərqə yatır. Göstərilən intervaldan götürülən sırım sınaqlarında 3-11,0 q/t qızıl aşkar edilmişdir. Bu zonanın mövcudluğu geofiziki tədqiqatlar nəticəsində də təsdiq edilmişdir.

Dəmirçidamı filiz sahəsi eyni adlı kənddən 1,5 km şimal-qərbdə, Qonur çayının sağ sahilində yerləşir (bax şəkl.). Filiz sahəsinin yerləşdiyi ərazidə Qonur zonaları adlanan üç (I, II və III) zona qeyd edilir. Onlardan yalnız Dəmirçidamı zonası öyrənilmişdir. Qalınlığı 5-40 m arasında dəyişən, yer səthində isə müəyyən fasilələrlə 1,2-1,6 km izlənən bu zona 60° bucaq altında cənub-qərbə (190°) yatır. Dəmirçidamı zonası bir tektonik çat boyunca yerləşən 6 damar və linza damarlardan ibarətdir. Onlar kifayət qədər dəmirləşmiş, əksər hallarda kaolinləşmiş, zəif piritləşmiş listvenitəbənzər süxurlardan ibarətdir. Zona, əsasən, zəif dəyişmiş ultraəsasi süxurların içərisində yerləşir və onlarda 20,5 m qalınlığa qızılın miqdarı orta hesabla 1,1 q/t olmuşdur. Ümumiyyətlə, sözü gedən zonada qızılın maksimal miqdarı bir çox hallarda 6 q/t-a çatır. Hətta bu zonanın səthindən, zəif dəyişilmiş serpentinitlərdən götürülmüş sınaqda 3,2 q/t qızıl qeyd edilmişdir. Zonadakı axtarış quyuları da maraq doğurur. Belə ki, burada qazılmış 35 və 67 saylı kəşfiyyat quyularından götürülmüş (interval 36-49 m, 66-67 m) sınaqlarda 0,7 q/t-dan 1,3 q/t-a qədər qızıl aşkar edilmişdir. Zona üzrə qızılın ən yüksək miqdarı onun cənub-şərq (0,8-3 q/t) və şimal-qərb (0,56-22,6 q/t) cinahlarında qeyd edilir. Dəmirçidamı qızıl filizi sahəsi, bircə, kifayət qədər perspektivə malikdir.

Aparılan tədqiqatların təhlili bizə aşağıdakı əsas nəticələrə gəlməyə imkan verir:

1. Zod qızıl yatağının cənub-şərq cinahında (Söyüdlü sahəsində) qızıl filizləşməsi qabbro və ultraəsasi süxurların endo- və ekzotəmasılarına və həmçinin onların ərazidə geniş yayı-

- lan başqa süxurlarla təmaslarına uyğunlaşan hidrotermal-metasomatik dəyişilmiş süxurlardan təşkil edilmiş, şimal-qərb istiqamətli zonalarla əlaqədardır.
2. Filizdaşıyan şimal-qərb istiqamətli zonalar, əksər hallarda, hidrotermal-metasomatik dəyişmiş süxurlarla müşayiət edilən və ərazidə blokvari strukturların əmələ gəlməsində həlledici rol oynayan, meridian yaxın eninə strukturlarla kəsilərək dərinə salınır. Sonuncuların özləri bəzən qızıl filizləşməsi ilə (3,1 q/t-a qədər) müşayiət edilirlər.
 3. Ərazidə üç blokvari struktur aşkarlanmış və onların qızıl filizlənməsində rolu müəyyən edilmişdir. I blok daxilində yerləşən Qərbi Günəşli və III blok daxilində yerləşən Dəmirçidamı sahələri sənaye əhəmiyyətli qızıl filizləşməsi aşkar etmək üçün yüksək perspektivə malikdir. Batmış II blokun sahəsində yerləşən ərazinin qızıl filizləşməsinə perspektivliyi aydınlaşdırılmalıdır.

ƏDƏBİYYAT

- MƏMMƏDOV, Z.M. 1994. 1988-1994-cü illərdə Zəd filiz sahəsinin cənub-şərq cinahında qızıl yataqlarının axtarışının nəticələri haqqında hesabat. Azərbaycan Respublikası Ekologiya və Təbii Sərvətlər üzrə İnformasiya Fondu. Bakı. 78.
- АЛИЕВ, К.С., АБДУЛЛАЕВ, Д.Н. 1976. Отчет о результатах поисковых работ на золото на Зод-Шахдагской площади за 1974-1976 гг. Azərbaycan Respublikası Ekologiya və Təbii Sərvətlər üzrə İnformasiya Fondu. Bakı. 128.
- БОРОДАЕВСКИЙ, И.И. 1960. Материалы по методам изучения геологических структур и перспективной оценки месторождений золота. Недра. Москва. 175.
- КНИППЕР, А.Л. 1975. Океаническая кора в структуре Альпийской складчатой области. Недра. Москва. 208.
- КОНСТАНТИНОВ, М.М. 1984. Золотое и серебряное оруденение вулканогенных поясов Мира. Недра. Москва. 161.
- КОТЛЯР, В.Н., ЯКОВЛЕВ, П.Д. 1984. Вулканизм и оруденение. Недра. Москва. 108.
- МАКСИМОВ, М.М. 1973. Истоки учения о рудных месторождениях. Недра. Москва. 135.
- МАМЕДОВ, З.М., АЛИЕВ, К.С. 1980. Отчет о результатах поисков месторождений золота на восточном фланге Зодского рудного поля и Гызылбулагском участке за 1976-1979 гг. Azərbaycan Respublikası Ekologiya və Təbii Sərvətlər üzrə İnformasiya Fondu. Bakı. 168.
- НАСИБОВ, Т.Н. 1961. Отчет по работам Тертерской поисково-разведочной партии за 1960 г. Azərbaycan Respublikası Ekologiya və Təbii Sərvətlər üzrə İnformasiya Fondu. Bakı. 132.
- СМИРНОВ, В.И. 1968. Генезис эндогенных рудных месторождений. Недра. Москва. 710.
- ШИХАЛИБЕЙЛИ, Э.Ш. 1966. Геологическое строение и история тектонического развития Восточной части Малого Кавказа (в пределах Азербайджана). II. АН Азерб. ССР. Баку. 261.

Məqaləyə akademik A.C.İsmayilzadə rəy vermişdir